

Kronika

IV kongres AILA-e

Za nama je IV svjetski kongres Društva za primijenjenu lingvistiku (Association Internationale de Linguistique Appliquée — AILA), koji se održavao u Stuttgartu od 25. do 30. kolovoza 1975. Teško bi bilo dati ocjenu tog velikog skupa, jer se rad odvijao usporedno u 36 sekcija i u nekoliko zgrada Sveučilišta u Stuttgartu. Svaki je, dakle, učesnik mogao biti prisutan na 36. dijelu rada kongresa.

Od oko 1500 sudionika kongresa blizu 500 njih dalo je svoje priloge u obliku referata u pojedinim sekcijama.

Da bi čitatelj dobio bar okvirnu sliku o čemu se raspravljalo na kongresu, navest ćemo nazive sekcija:

1. Bilingvizam i multilingvizam
2. Teorija komunikacije
3. Kompjuterska lingvistika i strojno prevođenje
4. Suvremeni ruski lingvistički pogledi
5. Kontrastivna lingvistika I
6. Kontrastivna lingvistika II
7. Analiza kurikuluma i ciljeva nastave
8. Opis suvremenih jezika u cilju sastavljanja gramatike
9. Njemački kao strani jezik
10. Edukativna tehnologija i učenje jezika
11. Analiza pogrešaka
12. Jezični centri
13. Jezici za specijalizirane svrhe
14. Učenje jezika kroz slušanje
15. Izrada materijala za učenje jezika
16. Izrada materijala za nastavu jezika kod odraslih
17. Planiranje u nastavi jezika
18. Jezična nastava za strane radnike
19. Testiranje
20. Leksikografija, leksikometrija i nastava jezika
21. Metodologija nastave jezika
22. Metodologija nastave u materijalnom jeziku
23. Metodologija nastave i individualizacija
24. Gramatički modeli
25. Fonetika i nastava jezika

26. Pragmalingvistika
27. Psiholingvistika
28. Psiholingvistika — usvajanje I jezika
29. Psiholingvistika — usvajanje II jezika
30. Retorika i stilistika
31. Raspon primijenjene lingvistike
32. Sociolingvistika A
33. Sociolingvistika B
34. Kultura govora
35. Terapija govora i klinička lingvistika
36. Prevođenje.

Jedna od osnovnih slabosti organizacije bila je u tome što učesnici kongresa nisu na vrijeme dobili materijale s popisom sekcija i popisom referata. Dobivši ih pak tek na dan početka kongresa, većina učesnika teško se snalazila u gomili imena autora i tema referata, kao i u topografiji i toponimiji mjesta na kojima se kongres održavao pa su pojedinci često svršavali — pogotovo prvog dana — u sekciji u kojoj nisu namjeravali svršiti. Osim predsjedatelja sekcija, koji su to po službenoj dužnosti morali, gotovo nitko se nije ograničio na sudjelovanje u radu svega jedne sekcije. Znatno dio učesnika svakog je sata prisustvovao radu druge sekcije, privučen zanimljivom temom referata ili popularnim imenom njegovog autora.

Naše će čitatelje zanimati aktivno sudjelovanje Jugoslavena na kongresu. Počasnu i radnu funkciju predsjedatelja sekcije za kontrastivnu lingvistiku imao je Rudolf Filipović, Zagreb, dok je Melanija Mikeš, Novi Sad, predsjednik Društva za primijenjenu lingvistiku Jugoslavije, bila supredsjedatelj sekcije za bilingvizam. Referati učesnika iz Jugoslavije prema sekcijama bili su ovi:

Sekcija za kontrastivnu lingvistiku:
Sonja Bičanić, Zagreb: »SLT and Interpersonal Exchange in Two Languages«

Naum Dimitrijević, Beograd: »Problems & Implications of Contrastive Analysis of Vocabulary & Culture«

Vladimir Ivir, Zagreb: »Contrastive Analysis at the Lexical Level«

Josip Jernej, Zagreb: »Die taxematische Analyse des Satzes in der kontrastiven Beschreibung zweier Sprachen«

Damir Kalogjera, Zagreb: »A Contrastive View of the "Simplified" Modal Verb Systems in English & Serbo-Croat«

Antica Menac, Zagreb: »L'analyse contrastive et le manuel de la langue étrangère«

Melanija Mikeš, Novi Sad: »Two Direction Contrastive Grammars«

Pavica Mrazović, Novi Sad: »Die Möglichkeit der Anwendung desselben grammatischen Modells bei der Konfrontation zweier Sprachen«

Ralph Weber, Zagreb: »Phonostylistic Aspects of Contrastive Analysis«

Stanko Žepić, Zagreb: »Nominale Wortbildung im Deutschen und Kroatischen«.

U sekciji za analizu kurikuluma i ciljeva nastave održala je Karin Radovanović, Beograd, referat: »Correlation Between Language Proficiency and Success«.

U sekciji za metodologiju nastave održani su ovi referati:

Galina Janković, Beograd: »Some Interference Factors in Second Language Learning«

Olga Tomić, Skopje: »What Grammar Should We Teach?«

Radmila Dordević, Beograd: »Sources of Ambiguities in English«.

U sekciji »Jezici za specijalizirane svrhe« održala je referat Mira Vlatković, Zagreb: »On the Use of the Passive in English and Croatian Scientific & Technical Language«.

U tri sekcije za psiholingvistiku naši sudionici kongresa održali ove referate:

Mirjana Jocić, Novi Sad: »Some Psycholinguistic Aspects of Reading in Early Childhood«

Smiljka Vasić, Beograd: »The Association Between Reading out Loud and Various Forms of Verbal Behavior«

Svenka Savić, Novi Sad: Development of Relative Clauses in Child Language«

Mirjana Vilke, Zagreb: »Age Factor in the Acquisition of Foreign Languages«.

Uz predavanja u sekcijama održano je pet plenarnih predavanja. Prvo predavanje održao je Pit Corder, Edinburg, pod naslovom: »Present Trends in Applied Linguistics«. Predavanje je ispunilo očekivanja slušatelja, a znamo da su, kad je u pitanju Pit Corder, očekivanja zaista velika. Sadržaj predavanja, međutim, nije bio sasvim u skladu s objavljenim naslovom. Autor se, naime, uglavnom usredotočio na analizu radova s područja »Interlanguage«,¹ a primijenjena lingvistika, kao

što smo vidjeli iz popisa sekcija, obuhvaća znatno šire područje.

Predavanje Huga Mosera iz Bonna govorilo je o temi »Entwicklungstendenzen in heutigen Deutsch«.

Eugene Nida, New York, govorio je u predavanju »Translation as Communication« vrlo impresivno i pomalo propovjedničkim tonom o zbrci koja vlada na području teorija prevođenja. Jedini izlaz iz takve zbrke po Nidi je sveobuhvatna teorija prevođenja, koja mora uzeti u obzir relevantne aspekte svih teorija koje sad postoje i povezati ih sa širim područjem verbalne komunikacije i semiotike.

Tatiana Slama-Cazacu, Bukurešt, koju je Renzo Titone prilikom predavanja kavalirski nazvao najvećim psiholingvistom današnjice, održala je predavanje na temu »Applied Psycholinguistics, its Objects & Aims«. Gledajući s aspekta plenarnih predavanja na svjetskim kongresima AILA-e, bio je to prvi prodor psiholingvistike, prvi prodor ženskog roda, pa i prvi prodor jedne od istočnoevropskih zemalja u hijerarhijski vrh organizacije AILA-e.

Bernard Spolsky, New Mexico, dao je u predavanju »Language Testing, Art or Science?« vrlo dobro sročeni i znanstveno fundiran prikaz osnovnih nedostataka tzv. objektivnih testova. Takav smo prikaz godinama priželjkivali.

S obzirom na ograničenost prostora još samo dvije-tri riječi o nekoliko referata koji su se piscu ovih redaka činili vrijednima pažnje. Oni su odabrani po načelu slučajnog uzorka i potpuno subjektivno, jer, kao što smo već istakli, svaki je učesnik kongresa po sili prirode mogao sudjelovati samo u trideset šestom dijelu rada kongresa.

Wilva Rivers, našim čitateljima dobro poznata, oduševila je slušateljstvo u dupkom punim dvoranama referatima o slušanju u nastavi stranog jezika i o individualizaciji nastave.

Mats Oskarsson i Tibor van Elek još su u Kopenhagenu 1972. pobudili zanimanje ozbiljnošću pristupa svom poslu. Na trećem kongresu AILA-e u Kopenhagenu oni su izvijestili o prvim

¹ L. Selinker je 1972. u IRAL-u objavio članak pod nazivom »Interlanguage« (Vol. X/3, str. 209-231). Izraz *interlanguage* postao je popularan u kontrastivnoj lingvistici, a upotrebljava se da bi označio sistem stranog jezika koji upotrebljava učenik u procesu usvajanja stranog jezika. Taj sistem nosi značajke i učenikova materinjeg jezika i stranog jezika — cilja.

rezultatima projekta GUME u Švedskoj².

U Stuttgartu su prikazali rezultate Projekta koji je priveden kraju. Njihov izvještaj, upotpunjen grafičkim prikazima, tehnički odlično izvedenima, i obiljem publikacija ukazali su na znanstvenu perspektivnost tog tandema mladih ljudi.

Na kongresu je, dakako, bilo i razočaranja. Jedno od njih bio je i referat Frederica Billowsa, poznatog u metodici nastave stranih jezika. Njegov prikaz o usvajanju vokabulara u stranom jeziku suvremenosti ideja jedva da bi bio zadovoljio na kakvoj konferenciji održanoj pedesetih godina. Zabavljivačaka manira predavača (u jednom je trenutku čak i pjevao!) nije mogla sakriti nedostatak sadržaja ni razočaranje publike, koja je predavaču teško oprostila jedan izgubljeni sat. Očito je da ni iskusni predavači ne mogu sebi dopustiti da na kongrese dođu nesprenni, pa da prepričavaju viceve i naklapaju o bilo čemu.

Kongres je bez sumnje ispunio zadatak koji mu je bio postavljen. Pored vrijednih informacija koje su učesnici dobili o aktivnostima i dometima u nizu područja primijenjene lingvistike, on je omogućio stručnjacima iz velikog broja zemalja da se sastanu i u osobnom kontaktu rasvijetle mnoge probleme.

Uprava AILA-e i njezin novi predsjednik Guy Rondeau iz Ottave obavijestili su sudionike da će se slijedeći svjetski kongres AILA-e održati u Kanadi 1978.

M. V.

Međunarodni simpozij rusista u Zagrebu

Međunarodno udruženje nastavnika ruskog jezika i književnosti (MAPRJ-aL) okuplja oko 90 rusističkih i slavističkih društava iz 36 zemalja, među njima i Savez društava Jugoslavije, koji u tom udruženju predstavlja našu zemlju.

Na skupštini MAPRJ-aL-a 1973. godine, na kojoj je planirana znanstvena

² Projekt GUME u Göteborgu u Švedskoj organiziran je sa zadatkom da ustanovi usvajaju li odrasli učenici strani jezik bolje i lakše pomoću metoda zasnovanih na kognitivnom pristupu učenju ili pomoću metoda osnovanih na mehaničkom pristupu.

i stručna aktivnost za slijedeće trogodišnje razdoblje, bilo je predloženo da se u Jugoslaviji održi međunarodni simpozij, posvećen problematici metodologije kontrastivnog opisa ruskog kao stranog jezika i drugih jezika kao materinskih. Savez slavističkih društava Jugoslavije prihvatio je taj prijedlog i organizirao simpozij, koji je održan od 3. do 5. oktobra 1975. u Zagrebu, u zgradi Filozofskog fakulteta, pod nazivom »Metodološka problematika kontrastivnog opisa ruskog i materinskog jezika«.

Na simpoziju su nastupila 43 referenta iz SFRJ, SSSR-a, Bugarske, Čehoslovačke, Mađarske, Njemačke Demokratske Republike, Savezne Republike Njemačke, Švedske i Mongolije.

Simpozij je održao šest radnih sastanaka — prvi i šesti u plenarnom sastavu, a ostala četiri s podjelom na dvije sekcije.

U referatima su bile obrađene slijedeće teme:

- I. *Opći problemi kontrastivnog opisa jezika*
- II. *Pitanja kontrastivnog opisa jezika na nivou fonologije, morfologije i gradnja riječi*
- III. *Problemi kontrastivnog opisa jezika na nivou sintakse*
- IV. *Pitanja kontrastivnog opisa jezika na nivou sintakse*
- V. *Problemi stilistike i prevodenja u kontrastivnom opisu jezika*
- VI. *Pitanja analiza grešaka.*

Učesnici simpozija pokazali su najveći interes za izlaganje profesora RUDOLFA FILIPOVIĆA (jedinog slaviste na simpoziju), čiji je referat »Nekoliko osnovnih metodoloških pitanja kontrastivne analize« predstavljao neku vrstu rekapitulacije dosadašnjeg rada na Jugoslavenskom hrvatskosrpsko-engleskom kontrastivnom projektu.

Za učesnike simpozija, koji se bave kontrastivnim proučavanjem ruskoga i njihova materinskog jezika, bilo je vrlo zanimljivo usporediti metodu svoga rada s metodom rada R. Filipovića, koja je do sada dala mnogo rezultata i vrlo je priznata u lingvističkoj javnosti. Stoga je i diskusija, koja se razvila poslije ovog referata, bila veoma plodna.

Gotovo svi referati i saopštenja sa simpozija objavljeni su u zborniku Saveza slavističkih društava Jugoslavije pod naslovom »ВОПРОСЫ МЕТОДОЛОГИИ И МЕТОДИКИ ОПИСАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА В СОПОСТАВЛЕНИИ С РОДНЫМ,« АПРЯЛ. ЗАГРЕБ, 3 — 5 X 1975. Zbornik u redakciji Antice Menac, obuhvaća 210 stranica, štampom je u kserografskoj tehnici još prije početka simpozija i razdijeljen je učesnicima 2. i 3. oktobra. Ova činjenica predstavlja jedno od brojnih svjedočanstava dobre organizacije ove naučne manifestacije.

Organiziranje simpozija i objavljivanje zbornika omogućili su svojim razumijevanjem i finansijskom pomoći Odbor za koordinaciju nauke i tehnologije u SFRJ, Republički fond za naučni rad SR Hrvatske, Republički fond za unapređivanje kulturnih djelatnosti SR Hrvatske, Republička zajednica za naučni rad SR Srbije, i Raziskovalna skupnost Slovenije.

A. D.

Društvo za primijenjenu lingvistiku SR Hrvatske

11. ožujka 1976. održana je osnivačka skupština Društva za primijenjenu lingvistiku SR Hrvatske. Društvo je izraslo iz dotadašnjeg regionalnog aktiva za Hrvatsku Društva za primije njenu lingvistiku Jugoslavije, čije je sjedište bilo u Novom Sadu.

U skladu, naime, s ustavnim propisima Društvo za primijenjenu lingvistiku Jugoslavije preraslo je u društva pojedinih republika i pokrajina, koja se učlanjuju u Savez društava za primijenjenu lingvistiku Jugoslavije, a ovaj postaje članom AILA-e (Association Internationale de Linguistique Appliquée).

U novom Društvu SRH djeluju 4 sekcije: za kulturu materinjeg jezika, s predsjednikom D. Rosandićem, za strane jezike, na čelu s V. Ivirom, za dječji govor, pod rukovodstvom I. Škarića, i za proučavanje jezika naroda i narodnosti, koju vodi D. Cernecca.

Sjedište Društva je u Zagrebu. Za predsjednika je izabrana M. Vilke.

Budući da je zadatak Društva da obuhvati aktivnost na području pri-

mijenjene lingvistike u cijeloj našoj Republici, u predsjedništvo Društva ušli su i predstavnici regija.

Jedan je od osnovnih zadataka Društva da aktivno sudjeluje na rješavanju problema s područja primijenjene lingvistike.

Sam izraz "primijenjena lingvistika" može se definirati šire kao "lingvistika primijenjena na proučavanje određenih problema" i uže, kao "teorija usvajanja jezika, materinjeg i stranih." Društvo će nastojati da u svoj rad uključi područja koja zasijecaju u jednu i drugu definiciju.

U mnogim djelatnostima koja ulaze u područje primijenjene lingvistike velik broj stručnjaka radi na istim problemima, ali na različitim kolosjecima. Jedan od zadataka Društva bio bi da takav rad objedini u nekoj vrsti timskog rada, koji bi, bez sumnje, donosio bolje rezultate od sporadičnog rada pojedinaca.

Među poslovima, na primjer, u kojima bi zajednička stručna i na znanstvenim načelima zasnovana akcija bila vrlo korisna jest i izrada testova u stranim jezicima. Velik broj stručnjaka za strane jezike prisiljen je da se uz sve redovite poslove bavi i sastavljanjem testova. Kako to nikome od tih pojedinaca nije osnovna djelatnost, nitko joj ne može posvetiti dovoljno pažnje, ni stručno, ni vremenski. Znamo, međutim, da kvalitetan rad na tom području zahtijeva velike napore čitavog tima stručnjaka — od matematičara i statističara do psihologa, pedagoga, lingvista i nastavnika jezika. Društvo za primijenjenu lingvistiku bilo bi pogodno tlo za organiziranje i stručno usmjeravanje zajedničke akcije na tom polju.

Društvo će organizirati stručna predavanja. Prvo predavanje, "O pojmovnim pretpostavkama primijenjene lingvistike", održao je prof. dr R. Katičić. Dogovoreno je da se svakog mjeseca u toku školske godine održi po jedno predavanje.

19. i 20. studenoga 1976. Društvo održava u zajednici sa Sekcijom za strane jezike Hrvatskog filološkog društva konferenciju pod naslovom »Psiholingvistika u nastavi stranih jezika«.

Na tom će skupu biti govora o psiholingvistici kao znanosti, o psiholingvističkim aspektima učenja stranih jezika, o psiholingvističkim aspektima kontrastivne analize, o motivaciji uče-

nika, o faktoru dobi učenika stranih jezika, o novim metodama u svijetu koje se temelje na istraživanjima u psiholingvistici, o programiranom učenju itd. Osnovna je svrha tog skupa da stručnjake za strane jezike upozna s predmetom i namjenom psiholingvistike i s onim što je dosad učinjeno na tom području u svijetu i kod nas.

Društvo za primijenjenu lingvistiku SRH sudjeluje aktivno i u pripremanju za prvi kongres jugoslavenskih društva za primijenjenu lingvistiku, koji će se 1977. godine održati u Novom Sadu.

M. V.

Program TV-tečajeva stranih jezika za I i II polugodište 1976/77. šk. god.

Budući da je i program stranih jezika ušao u shemu međurepubličkog TV-obrazovnog programa, raspored i način emitiranja TV-tečajeva i serija stranih jezika u ovoj su godini promijenjeni, pa će se tečajevi emitirati u bloku od pola sata, jednom u tjednu, i to u druge dane od onih koji su bili ustaljeni posljednjih godina. No sadržaj programa nije bitno izmijenjen pa ćemo, kao što smo to već najavili, i u ovoj školskoj godini ponovo emitirati TV-tečaj »GOVORITE RUSKI«, za početni i za srednji stupanj učenja ruskog jezika, te TV-tečaj »SPRECHEN SIE DEUTSCH?«, za srednji stupanj učenja njemačkog jezika — koji su sastavni dio multimedijskog radnog materijala za učenje tih jezika i bit će na programu još dvije godine. Serija »TALKING ABOUT BRITAIN«, za viši stupanj učenja engleskog jezika, koja je također opremljena popratnim materijalom, bit će na programu i u toku ove školske godine, dok se serija »GUTEN TAG, WIE GEHT'S« više neće emitirati. Za francuski jezik, za srednji i viši stupanj učenja, moći će se nastavnici i učenici koristiti serijom »VISAGES DE FRANCE«, koju emitira TV-Beograd.

U ovoj godini izdat ćemo samo »Godišnji pregled Obrazovnog programa TV Zagreb«, u kojem ćemo upozoriti na bitne razlike u rasporedu i načinu emitiranja tečajeva, ponovo opisati osnovne karakteristike tečajeva i popratnog materijala, koji je sastavni dio svakog tečaja, te navesti datume

emitiranja pojedinih emisija. Nećemo ponovo davati sadržaj, situacije i strukture pojedinih epizoda niti sugestije za korištenje u pojedinim razredima, jer je to uz metodičke obrade četiriju emisija u vidu sugestija za rad u razredu, te s dva teorijska priloga (mr Davorka Celmić i prof. Pit Corder) i s popratnom bibliografijom tiskano u separatu »Strani jezici« broj 1 i 2, 1975/76. šk. g. u časopisu »Predmetna nastava«, šk. g. 1975/76.

Budući da se sadržaj TV-programa stranih jezika nije mijenjao, navedeni separat ostaje osnovni informativni materijal i uz program TV-tečajeva stranih jezika u ovoj školskoj godini, pa će se nastavnici ponovo moći njime služiti. Oni nastavnici koji nemaju »SEPARAT« mogu ga naručiti od REDAKCIJE OBRAZOVNOG PROGRAMA TV ZAGREB, 41000 Zagreb, Šubićeve 20.

»Godišnji pregled« i »Programsku plahticu« s rasporedom emitiranja svih emisija primit će sve škole na vrijeme — do početka nove školske godine.

RASPORED EMITIRANJA TV-TEČAJEVA STRANIH JEZIKA ZA I I II POLUGODIŠTE 1976/77.

Njemački jezik

»SPRECHEN SIE DEUTSCH?«

emitira se:

utorkom

od 9.00 do 9.30 i

od 15.00 do 15.30

Francuski jezik

»VISAGES DE FRANCE« (TV Beograd)

emitira se:

četvrtkom

od 9.00 do 9.30 i

od 15.00 do 15.30

Ruski jezik

1. »GOVORITE RUSKI I«

za osnovnu školu

emitira se:

petkom

od 9.00 do 9.10 i

od 15.00 do 15.10

2. »GOVORITE RUSKI II«

za srednje škole

emitira se:

petkom

od 9.10 do 9.30 i

od 15.10 do 15.30

»TALKING ABOUT BRITAIN«

emitira se:

od 9.00 do 9.30 i
od 15.00 do 15.30

u utorak

I. 21. IX; 19. X; 16. XI; 14. XII/76;
II. 15. II; 15. III; 12. IV; 10. V/77,

u petak

I. 24. IX; 22. X; 19. XI; 17. XII/76,
II. 18. II; 18. III; 15. IV; 13. V/77.

Lj. Đ.

Natjecanje učenika u stranim jezicima 1976. godina

Natjecanja učenika u stranim jezicima stekla su već određenu tradiciju i mnogi učenici očekuju s nestrpljenjem dan natjecanja, koje bi trebalo pokazati sve ono što su tokom godina naučili. Zaista je zanimljivo pratiti usmeno izlaganje učenika, koji s mnogo sigurnosti oblikuju svoje misli na stranom jeziku. Naime, usmeni ispit najbolje pokazuje kakav uspjeh postižemo u suvremenoj školi. Iako je atmosfera napeta i slična svim ispitnim situacijama, učenici nisu zaplašeni niti su uzbuđeni, već posve sabrano odgovaraju na pitanja članova komisija.

Dosadašnja iskustva pokazala su da natjecanje učenika ne samo da motivira učenike stranih jezika, već i nastavnike. Učenici žele da pokažu svoje znanje, a ujedno su prvim uspjesima potaknuti za daljnji rad. Vrlo često upravo natjecanje potiče učenika da radi i izvan redovne nastave kako bi postigao što bolje rezultate.

U sedmom po redu natjecanju škola SRH iz znanja stranih jezika sudjelovala su ukupno 2624 učenika iz 82 škole. Od toga:

- gimnazije — 39
- medicinske škole — 3
- srednjoškolski centri — 14
- školski centri — 18
- ekonomsko-upravne škole — 8

Po pojedinim jezicima natjecao se ovaj broj učenika:

Iz engleskog jezika	1268	807	461
Iz njemačkog jezika	744	331	413
Iz francuskog jezika	220	78	142
Iz ruskog jezika	314	218	96
Iz talijanskog jezika	78		78

Za republičko natjecanje, koje je održano 10. IV 1976. na Pedagoškoj akademiji u Zagrebu, izabrano je 75 najboljih učenika, i to:

- iz engleskog jezika — 21
- iz njemačkog jezika — 18
- iz francuskog jezika — 15
- iz ruskog jezika — 12
- iz talijanskog jezika — 9.

Tom prilikom utvrđeni su učenici koji će predstavljati našu republiku na saveznom natjecanju iz stranih jezika.

D. C.

Seminar za nastavnike francuskog jezika

Brela, od 11. do 17. IV 1976.

Seminaru je prisustvovalo 25 nastavnika iz osnovnih, srednjih, viših i visokih škola.

Tako malen odaziv djelomično ima svojih razloga u financijskoj situaciji u školama, ali i u činjenici da su nastavnici premalo zainteresirani za permanentno usavršavanje što nije slučaj s engleskim, gdje se prijavljuje oko 100 nastavnika, što čini oko 100% sveukupnih nastavnika engleskog jezika u SRH).

Upravo ta pojava ponukala nas je da u osnovni cilj seminara stavimo: »Upoznavanje nastavnika s psiholingvistikom i primjenom u procesu nastave«.

Nastavnicima je to bio prvi susret s teoretskom i praktičnom primjenom pristupa učeniku kao subjektu i ravnopravnom partneru, te nastavniku kao savjetniku, voditelju, planeru i organizatoru nastave.

Iako su svi nastavnici, pa tako i nastavnici francuskog, već putem raznih napisa koje zavod priprema za stručne aktivne bili upoznati s načelima, ipak je stvarna primjena pokazala da se u biti malo što primijenilo u praktičnom radu na poučavanju jezika.

Nastavnici su s velikim zanimanjem pratili izlaganje prof. Philipp, specijaliste iz BELC-a u Parizu, te u diskusijama i u praktičnom radu tražili odgovore na probleme na koje nailaze u radu. Nakon uvoda u teoriju psiholingvistike, u kojem su prodiskutirani stavovi Piageta, prešlo se na razgovor o motivaciji učenika, o odnosu nastavnika prema greškama, o stimulativnoj organizaciji rada itd. Predavanja su

razrađena u grupnom radu, a u svrhu praktične primjene.

Grupnim radom rukovodili su prof. Gaubert, J. P. Bouziques i Annie Bouziques, te Rene Maugerat. Za praktični rad pripremljeno je mnogo vrijednog radnog materijala, a isto tako i mnogo informativno-teoretskog, pa će se sve to staviti u Resursni centar Zavoda.

Na seminaru je radila prof. dr Batušić, koja je osim predavanja o praktičnoj primjeni suvremenih metoda stalno komunicirala s nastavnicima i upućivala ih u rad s postojećim radnim materijalima.

Savjetnik Zavoda je u toku uvođenja u seminar govorila o suvremenom pristupu u nastavi, a posljednjeg dana seminara o promijenjenoj ulozi nastavnika stranih jezika, koji postaje interpretator strane kulture, pa treba da bude bolje informiran o događajima u zemlji i svijetu te da bude više društveno-politički angažiran.

U trenutku kad naša Republika prednjači u primjeni reforme u nastavi treba da i nastavnici stranih jezika nastoje što kvalitetnije provoditi smjernice zacrtane na X kongresu KPJ.

D. C.

Prikazi knjiga

Pedagoški materijali za praktičnog nastavnika

R. Filipović (uredio), *YSCECP Pedagogical Materials 2*, Institut za lingvistiku, Zagreb 1974, 91 str.

Uz uvodni članak prof. dra R. Filipovića pod naslovom »The Use of Contrastive and Error Analysis to Practicing Teachers« obrađena su slijedeća područja:

Some Problems in Teaching English Noun Phrases as Subject to Serbo-Croatian Speakers (Radmila Đorđević)

Problems in Teaching the Structure of Some English Noun Phrases as Subject to Serbo-Croatian Speakers (Radmila Đorđević)

Some Problems in Teaching English Pronominalization to Serbo-Croatian Speakers (Radmila Đorđević)

Teaching Modal Verbs to SC Learners of English (Mirjana Vilke)

Teaching the Present Perfect Tense in the SC Speaking Area (Mirjana Vilke)

Teaching the Imperative in SC Speaking Areas (Mirjana Vilke).

Iz tih je naslova jasna namjena pedagoških materijala: pružiti pomoć nastavnicima engleskog jezika pri obradi mnogih elementarnih gramatičkih struktura, osobito onih pri usvajanju kojih se javlja interferencija hrvatsko-srpskog jezika. Ta namjena i cilj pedagoških materijala je definitivna u uvodnom članku prof. dra R. Filipovića.

U uvodnom poglavlju članka »Introduction« autor daje sažet pregled razvoja kontrastivne lingvistike (CL) i kontrastivne analize (CA), koje ostaju zanimljive samo za lingviste sve do 1968, kad se na 19. godišnjoj konferenciji na univerzitetu Georgetown ističe važnost kontrastivne analize na planu teorije, ali i primjene u jezičnoj pouci.

Iste godine je na kongresu FIPLV u Zagrebu konstatirano da kontrastivna analiza može dati važan doprinos jezičnoj pouci, no autor ističe da je teoretsko proučavanje još uvijek suviše udaljeno od primjene u praksi.

Te godine počinje Jugoslavenski hrvatsko ili srpsko-engleski kontrastivni projekt, primjenjujući kontrastivnu analizu i analizu pogrešaka (EA), a uz teoretska pitanja posebna se pažnja posvećuje pedagoškoj vrijednosti kontrastivne analize te praktičnoj primjeni analize pogrešaka.

U slijedećem poglavlju članka »YSCECP« autor opisuje projekt i objašnjava kakvu pomoć nastavnicima praktičarima pruža kontrastivni projekt, koji se u svojim ispitivanjima koristi kontrastivnom analizom i analizom pogrešaka, posvećujući pažnju pedagoškoj vrijednosti tih analiza.

Autor navodi da u projektu od samog početka postoje dvije skupine analizatora: jedna provodi kontrastivnu analizu, a druga analizu pogrešaka. Koordinacijom njihova rada kontrastivna analiza i analiza pogrešaka svojim rezultatima daju mogućnost primjene na pedagoškom polju. Praktički cilj rada obiju skupina analizatora bio je priprema pedagoških materijala za izradu kojih u vezi sa svakom temom služe rezultati i kontrastivne analize i analize pogrešaka. Autori pedagoških materijala sami su nastavnici praktičari. Tako koncipiran pedagoški

materijal pruža nastavnicima neposrednu pomoć pri obradi gramatike te premošćuje jaz između teorije i prakse.

Autor nadalje navodi na kojim se principima moraju osnivati pedagoške implikacije.¹ To su: a) rezultati kontrastivnog istraživanja, b) analiza pogrešaka, c) osobno iskustvo analizatora s pogreškama, d) poznavanje metoda poučavanja engleskog jezika, što omogućuje ispravnu intervenciju u slučaju pogrešaka koje se javljaju pri usvajanju engleskog jezika na hrvatskosrpskom govornom području.

Autor zaključuje da na takav način, primjena kontrastivne analize i analize pogrešaka pokazuje što kontrastivni projekt može pružiti nastavnicima stranih jezika u njihovu praktičnom radu.

U poglavlju »The Compromise System« R. Filipović obrazlaže taj naziv koji je on uveo za slijedeću pojavu u usvajanju stranog jezika: učenik u procesu učenja stranog jezika prelazi iz sistema svog materinjeg jezika u sistem jezika — cilja, koji još nije usvojen. U tom prelazu dolazi do odstupanja od normi jezika — cilja. Kad se sistematiziraju sva odstupanja na svim jezičnim razinama, fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj itd., dobiva se kompromisni sistem.

Osnovni obrazac kompromisnog sistema koji je izrađen na osnovi pogrešaka što ih prave govornici hrvatskosrpskog jezika u usvajanju engleskog jezika sastoji se od dva osnovna dijela: a) od odstupanja od ispravne upotrebe vrsta riječi prema pravilima u tradicionalnim gramatikama, b) od pogrešaka u upotrebi glavnih dijelova rečenice (subjekt, predikat, objekt, priloške oznake). Autor navodi i daljnju podjelu njegova kompromisnog sistema te ističe da se u njemu nalaze dvije skupine pogrešaka: a) one koje nastaju u jezičnom prebacivanju te su najčešće i najteže su uklanjaju i b) one koje su prouzročene nečim drugim a ne prebacivanjem.

Da bi takav sistem pomogao nastavnicima praktičarima što bolje u otklanjanju pogrešaka, potrebno je navesti i njihove uzroke. Autor navodi

sažet pregled tih uzroka² te konstatira da se mnoge pogreške, kad znamo njihov uzrok i koje su vrste, mogu izbjeći ili laške korigirati putem odgovarajućeg pristupa poučavanju engleskog jezika i ispravne progresije nastavnog materijala. Time je još jednom istaknuta funkcija i važnost analize pogrešaka za praksu.

U poglavlju »Pedagoški materijali« navodi se kako su pedagoški materijali bili zamišljeni na početku projekta te kakav oblik imaju danas.

Zamišljeni su kao dodatni materijal kontrastivnoj gramatici jezika-cilja, a predstavljaju rezultat kontrastivne analize i analize pogrešaka na razini primjene. Oni su, dakle, praktični rezultat projekta.

Autor navodi na koji se način nastoji pridonijeti da pedagoški materijali budu što primjenljiviji u nastavnom procesu. Danas se primjenjuje autorova shema za poučavanje, jer se pokazala najpodesnijom za klasifikaciju nastavnog materijala.

Osniva se na dva pristupa: a) razvijanju navika i b) na kognitivnom pristupu. Ta dva pristupa čine dva stupnja sheme. Prvi se sastoji od tri stadija razvijanja navika, a drugi stupanj, koji predstavlja kreativnu upotrebu jezika, sastoji se od dva stadija. U članku se objašnjava kako se ta shema od pet stadija primjenjuje u pisanju pedagoških materijala. Metodološki je shemu razradila Mirjana Vilke.³ Prema toj razradi materijal u vezi s jednim gramatičkim problemom dijeli se u pet stadija, uzevši u obzir učestalost i pozitivno i negativno prebacivanje te što se preporučuje kao oblik poučavanja.

Nadalje autor navodi što se obrađuje u svakom od pet spomenutih stadija.

U zaključku se ističe da je cilj članka bio da pokaže da se adekvatni pedagoški materijal može dobiti samo ako se kontrastivna analiza povezuje s analizom pogrešaka.

Radmila Đorđević: *Some problems in Teaching English Noun Phrases as Subject to Serbo-Croatian Speakers.*

Svoj prilog autorica je izradila na osnovi kontrastivne analize u vezi s upotrebom imenskih fraza kao subjekta u hrvatskosrpskom i engleskom jeziku,

¹ R. Filipović: "Contrastive Analysis and Error Analysis in Pedagogical Materials". U: R. Filipović (ed.) *YSCECP, Pedagogical Materials 1*, Zagreb 1971, str. 1-6.

² Detaljan pregled uzroka pogrešaka vidi R. Filipović (ed.) *YSCECP, Pedagogical Materials 1* prilozi 2, 3, 4, Zagreb 1971, str. 7-80.

³ Članak je objavljen u R. Filipović (ed.) *YSCECP, Studies 6*, Zagreb 1975.

te na osnovi testiranja učenika srednjih škola u Zagrebu.

Istaknuvši osnovnu razliku između dva jezika (engleski — analitički jezik, hrvatskosrpski — sintetski), autorica navodi da je glavni kriterij za određivanje subjektivnosti u engleskom jeziku red riječi u rečenici, dakle distribucija, a u hrvatskosrpskom slaganje u broju između imenske fraze i glagola, dakle oblik.

Pogreške koje se predviđaju na temelju kontrastivne analize mogu se na osnovi iskustva u poučavanju engleskog jezika podijeliti u dvije skupine:

1. vjerojatnije pogreške, tj. one koje se češće javljaju,
2. manje vjerojatne pogreške, tj. one koje se rjeđe javljaju bez obzira na stupanj kontrastivnosti, ali za koje postoji teoretsko objašnjenje.

Autorica navodi rezultate testiranja učenika zagrebačkih srednjih škola, koje je potvrdilo ranije spomenutu podjelu. Ističe da kontrastivna analiza daje samo djelomična objašnjenja pogrešaka koje su se javile u testovima te naglašava važnost analize pogrešaka za jezičnu pouku.

Dio članka koji je posebno važan za nastavnika praktičara daje prijedlog za najpodesnije uvježbavanje i uklanjanje pogrešaka pri upotrebi imenskih fraza u engleskom jeziku, i to u tri stadija. — U prvom se stadiju sugeriraju vježbe za izbjegavanje pogreške izostavljanja subjekta u kratkim odgovorima na pitanja. U drugom stadiju autorica predlaže uvježbavanje obrascu »Mary is comfortable« da bi se izbjegla pogreška *»It is comfortable to Mary.« Za treći stadij predlaže uvježbavanje slaganja u broju između subjekta i predikata. Za nekoliko vrsta pogrešaka koje se javljaju na tom području predlažu se prijevodne vježbe s hrvatskosrpskog na engleski.

Kao osobito prikladan oblik vježbe specijalno za ispravljanje pogrešno usvojenih struktura autorica predlaže vježbe s višestrukim izborom.

R. Đorđević: *Problems in Teaching the Structure of Some English Noun Phrases as Subject to Serbo-Croatian Speakers*

Ovaj prilog posebno se osvrće na engleske imenske fraze u položaju subjekta u kojima je imenica određena determinatorima, i to:

- a) demonstrativnim determinatorima *this — these, that — those*,
- b) posvojnim determinatorima *my, his, her, its*
- c) vlastitim imenicama u genitivu *John's*
- d) predeterminatorima *all, both, half*.

Autorica rezimira kontraste i razlike redom koji je važan za poučavanje te navodi koje su predvidive pogreške zbog interferencije materinjeg jezika.

Na temelju rezultata testiranja učenika zagrebačkih srednjih škola moglo se ustanoviti koje su od predvidivih pogrešaka najčešće pa autorica sugerira drilove za njihovo izbjegavanje, odnosno uklanjanje. Važno je uočiti da se predlaže usmeni prijevod kao konačan korak u preventivnim vježbama za neke strukture. Autorica navodi razloge zašto i kakav je usmeni prijevod prikladan i korisna vježba za takve slučajeve.

R. Đorđević: *Some problems in Teaching Pronominalization to Serbo-Croatian Speakers*

U članku se iznose uzroci teškoća u usvajanju upotrebe engleskih zamjenica, posebno neodređene zamjenice *one* na hrvatskosrpskom govornom području.

Na temelju kontrastivne analize upotrebe zamjenica u hrvatskosrpskom i engleskom jeziku predviđaju se pogreške u smislu određenih zamjenica (ličnih) umjesto neodređene te izostavljene neodređene zamjenice *one*.

Kao i u dva prethodna članka, autorica rezimira glavne točke provedene kontrastivne analize te rezultate testiranja.

Cilj je njezina članka da razmotri problem selekcije, progresije, prezentacije, drila i testiranja u vezi s poučavanjem engleske neodređene zamjenice *one*.

Navodi razloge zbog kojih se *one* ne uvrštava u gradivo za početnike, pa se prema tome u članku ne obrađuje stadij 1 kao u ostalima, već predlaže vježbe za stadije 2—5.

Ističe da će u spomenutim drilovima prezentacija i vrste drilova ovisiti o stupnju tečaja te o dobi učenika, a predlaže i vježbe za produkciju i razumijevanje.

Važno je da se u 5. stadiju pretpostavlja i formalno znanje gramatike.

Autorica ističe važnost vježbi za razumijevanje putem slušanja i čitanja u svim stadijima te posebno ističe va-

žnost testiranja usvojenosti zamjenica, posebice *one*. Daje i jedan primjer zadatka objektivnog tipa.

M. Vilke: *Teaching Modal Verbs to Serbo-Croatian Learners of English*

Svoj rad M. Vilke osniva na izvještajima u vezi s kontrastivnom analizom modalnih glagola, na analizi pogrešaka u govoru naprednih učenika engleskog jezika te na pismenim prijevodima i tekstovima s višestrukim izborom.⁴

Izradila je tabelu⁵ 13 engleskih glagola, koji su poredani prema čestoti upotrebe. Kolone 1—5 pokazuju glavne funkcionalne karakteristike engleskih modela podijeljene u pet stadija usvajanja, što pokriva nastavni proces od početničkog stadija do naprednog.

U prva tri stadija je pristup učenju uglavnom mehanički, a u 4. i 5. kognitivni.

Osim toga, prva tri stadija zamišljena su za poučavanje djece u dobi od 9 do 14 godina, a posljednja dva stadija pokrivaju učenike srednjih škola i odrasle osobe.

Za sve slučajeve negativnog prebacivanja preporučuju se posebne intenzivne vježbe.

Autorica u većini slučajeva predlaže tipove vježbi s primjerima za pojedine funkcije modela u pojedinom stadiju poučavanja, odnosno svraća pažnju na one funkcije koje se zbog interferencije materinjeg jezika teže usvajaju ili dovode do pogrešaka.

M. Vilke: *Teaching the Present Perfect Tense in the Serbo-Croatian Speaking Area*

Kao i u prethodnom članku, autorica svoj rad temelji na izvještaju kontrastivne analize, analize pogrešaka te na rezultatima raznih tipova testova kojima su testirani učenici zagrebačkih srednjih škola.⁶

U ovom radu M. Vilke dijeli sve različite upotrebe perfekta u pet sta-

dija od početka učenja engleskog jezika do napredne faze.⁷ Prva tri stadija koji se osnivaju na mehaničkom pristupu predviđena su za učenike u dobi od 9 do 14 godina, druga dva osnivaju se na kognitivnom pristupu i namijenjena su učenicima srednjih škola i odraslim osobama.

Autorica ističe da poučavanje perfekta ne bi trebalo početi prije nego što je usvojen preterit, jer će učenici samo tako vezati pojam prošlosti uz preterit, a ne uz perfekt na što ih navodi upotreba perfekta u materinjem jeziku.

Za svaki od spomenutih stadija navodi se koju upotrebu perfekta treba vježbati, zašto i kako pa su u većini slučajeva predloženi tipovi vježbi s primjerima. Treba istaći da su napose korisna obrazloženja koja autorica daje za uvođenje svake upotrebe perfekta, kao i za pojedine tipove vježbi.

Posebno je važno zadržati se na stadiju 4 i 5, gdje se ističe potreba za poznavanjem sistema jezika te za uspoređivanjem upotrebe perfekta u engleskom i u hrvatskosrpskom jeziku. Kao najprikladnije vježbe za uočavanje razlika ističu se prijevodne vježbe, a sugerira se i kako najuspješnije utvrditi neke upotrebe perfekta.

M. Vilke: *Teaching the Imperative in SC Speaking Areas*

Sve različite upotrebe imperativa navedene na osnovi kontrastivne analize⁸ podijeljene su u pet stadija.

Ustanovljeno je da se pri upotrebi imperativa javlja mali broj pogrešaka, i to uglavnom u 3 l sing. Kao razlog navodi se nedovoljno usvojena struktura. Mnogo su češće pogreške u intonaciji, pa autorica kao inovaciju u ovom članku navodi sugestije za poučavanje intonacije u vezi s upotrebom imperativa.

Kao i u prethodnim člancima, za svaki su stadij predložene vježbe i istaknuta područja interferencije.

Svakom će nasavniku biti vrlo korisne sugestije za vježbanje intonacije.

⁴ Autore izvještaja, analize pogrešaka i testova vidi M. Vilke: "Teaching Modal Verbs to SC Speakers of English" u R. Filipović (ed.) *YSCECP, Pedagogical Materials 2*, Zagreb 1974, str. 49.

⁵ Mirjana Vilke: "Teaching Modal Verbs to SC Learners of English" u R. Filipović (ed.) *YSCECP, Pedagogical Materials 2*, Zagreb 1974, str. 50—51.

⁶ Autore izvještaja, analize pogrešaka te testova vidi Mirjana Vilke: "Teaching the Present Perfect Tense in the SC Speaking Area" u R. Filipović (ed.) *YSCECP, Pedagogical Materials 2*, Zagreb 1974, str. 71.

⁷ Mirjana Vilke: "Teaching the Present Perfect Tense in the SC Speaking Area" u R. Filipović (ed.) *YSCECP, Pedagogical Materials 2*, Zagreb 1974, str. 71.

⁸ Mira Vlatković: "The Imperative in English and Serbo-Croatian" neobjavljena studija *YSCECP*.

Stanka Kranjčević